

Universitätsbibliothek Wuppertal

Epistolæ obscvrorvm virorvm

cvm inlvstrantibvs adversariisqve scriptis

Textvs

Hutten, Ulrich von

Lipsiæ, 1864

Informatio inquisitoris ad lectorem

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

urn:nbn:de:hbz:468-1-976

latratus contempsimus, semper quoque ut rudera vilipendemus. Et merito. Nihil enim aliud querunt Talmuthili et philocapniones sive Reuchlinistæ, quam ut illorum convitius et apertis ac plane impudentibus mendaciis pari impudentia respondere velimus, ut totus mundus putaret sacrosanctæ fidei negotium, quod nos gerimus, in futilibus gerris et maledicis contentionibus herere. Sed 5 absit, ut nos illud agamus, quod ipsi ex furia poetica dimittere non possunt. Nam stultis et superbis respondendum non esse iuxta illorum stulticiam nos Salomon docuit, ne similes illis fuisse videamur et c. Hunc itaque laborem (ut aliquando finem faciamus) pro veritate assumptum tuę reverendę paternitati dedicamus, quę et censor illius et rerum actarum testis esse potest, Cuius in 10 nos plura sunt beneficia, quam verbis multis effari possimus, huic non modo hunc quem veridice tueri potest laborem, sed et quodvis nobis possibile cum omni reverentia et totis animi viribus supplices offerimus. Nam etsi vitam nostram tibi offeramus, nihil tamen tuis in nos meritis tuęque preclarissime dominationi impendisse iudicabimur, quam pro sua misericordia diu felicissi-15 mam conservet in consolationem iusticiam silentium et suę ecclesie decorum dominus ipse Jesus, qui regnat et vincit in secula benedictus. Valeant quoque feliciter amici istic nostri, et quę in precedentibus et subsequentibus de Reuchlinistis scripsimus, in generali solum, neminem specifice ledendo scripta esse volumus. Colonię ex conventu nostro Anno dñi M.CCCCCXVIII. pridie 20 idus Augusti.

¶ Informatio Inquisitoris ad lectorem.

Preteriere anni septem, lector piissime, quod legitimo Césareę maiestatis mandato diversi diversarum clarissimarumque universitatū in sacris literis doctores, una cum Ioanne Reuchlin, suevo legumque doctore et insigni oratore 25 requisiti, consulere debebant, non, ut titulus Reuchlinicę consultationis sive speculi oocularis impressus falso presupponit his verbis ‘Ratschlag ob man den Juden alle ire bucher nemen, abthun, und verbrennen soll’, Id est An iudeis omnes sui libri auferri, destrui et comburi debeant, nullos omnino excipiendo: verum potius quid statuendum esset, quidve optimum factu videretur, de qui-30 busdam iudeorum libris sacra dei mysteria corruptentibus, et Christo atque ecclesię blasphemis et c. quia in eodem folio suę consultationis, facie eadem, aliam questionem tanquam sibi oblatam movet, longe a generali predicta questione differentem, quę etiam an sit Imperatoris, ipse sibi viderit. Capnon itaque ceteris gloriosior apparere volens, et limites catholice consultationis 35 Aiii^b (citra rationabilem Imperatoris nostri commissionem) nimis expaciando transgrediens (nunquam enim illi oblata questio fuit a Césarea maiestate, an omnes iudeorum libri sint perimendi, ut in eius patet mandato) librum quendam edit sui consilii, cui postea titulus Speculum oculare, quem cum ipsem et imprimi fecisset, et in nostras manus pervenisset, nos, non ut membrum predicatori ordinis, aut ut prior conventus Coloniensis, sed ut Inquisitor dumtaxat hereticę pravitatis a sede apostolica per tres provincias ad inquirendum constituti, et deinde ad hoc solenniter requisiti, illum pro officio nobis commisso perlustrantes, plenum invenimus perniciosis pravitatis, erroribusque multis, minime in ecclesia dei tolerandis. id quod etiam suis sententiis clarissimi di-45 versarum universitatū doctores publice approbarunt etc. Causa igitur ad urbem Romanam devoluta, ac modo (ut multa alia quę nihil ad rem faciunt,

²⁷ Cf. Reuchlini Augenspiegel pag. 3.

brevitatis gratia omittamus) ad dies opportunos suspensa, supervenit anno precedenti quidam dialogus Georgio Benigno nazareno ascriptus, in favorem Capnionis editus atque impressus, cui certe hoc festo paschatis præterito satis superque in prima nostra Apologia duce veritate respondimus, illum de verbo ad verbum adamussim recitantes. Hoc autem cum Reuchlin (homō nimis mor-dax) et aliū quidam eius asseclē insperato animadverterent, nec rationabilibus causis, aut catholicis sententias nostras impugnationibus resistere possent, ad convicia atque invectivas, iniuriae ac falsitatis plenas progressum est etc. Præter quas nihil aliud responsi accepimus quam libellulum quendam, ut infra videbis satis ridiculum, a Ioanne sine nomine, in urbe Romana ante duos annos compositum, et Colonie apud nos, velut novam aliquam Reuchlinicę defenseonis machinam, nuper publicatum. Exposituri igitur, candide lector, prædicti solum libelli merita, hanc nostram secundam, quę hic subiecta est, confemimus Apologiam, quę et ipsa hoc nomen meruit, cum veritatem catholicam (quam Capnion seponumero temeravit) adversus garruli cuiusdam sophistę, nobis ignoti, vanitates, immo et blasphemos errores (id quod patebit in prosequendo) ad totius ecclesię catholicę salutem firmissime tueatur. Cum autem (ut paulo ante attigimus) neque Ioanni Reuchlin, neque cunctis ad unum Reuchlinistis tam claris quam obscuris (ut in genere solum et neminem offendendo loquamus) post editionem prime nostrę Apologie quicquam suppetierit rationabilis responsi (construxeramus enim Christo duce machinam invincibilem, ut-pote auctoritate sacrarum litterarum valide munitam) ne causa Capnionis penitus indefensa videretur, post ipsius maledicta quamplurima et iniurias falsitates, quarum duas solum in præcedenti epistola perfunctorie commemoravimus, prætensas etiam quasdam defensiunculas in libello illo de quo statim mentionem feci contentas, citra auctoris (ut obscuri solent) professionem in lucem venisse vidimus, quas reverendus et clarissimus dominus Prepositus Xantensis, ante bimatus spaciū, in urbe Romana optime novit mendicatas, ut viri boni rerum peractarum rudes, prime nostrę Apologie, magnam putarent pro Capnione illatam esse vim, et famosam ipsius in sua ad generosum comitem Hermannum de Nuenar epistola, tum responsionem, tum obiūrgationem malevolam ac plane (A 5) mendacem, nihilque aliud quam prime nostrę Apologie præstationem cavillantem, non invalidam videri, cum tamen hec dicti libelluli responses utramque nostram apologiam duobus præcesserint annis. Quid igitur turpius, quid dedecorosius, quid ridiculum magis Ioanni Reuchlin potuit contingere, quam vetera et ea quidem incerto edita auctore in lucem dari? ut obsoletis illis, ac veluti in oblivionem redactis novę nostrę ac prime Apologie contra dialogum Georgio Benigno ascriptum (super qua temporibus illis nihil unquam cogitatum fuit) estate nunc præterita responsum esse videretur, simplices et bonos viros tam subdolo ac subtili vaframento insipienter seducendo. Neque hoc satis fuit, sed vetera etiam illa, de quibus modo dixi, minus integre impressa sunt, clausulam illius libelli finalem studiose subticendo. Nec item hoc secundo solum offendimur crimine, sed plerisque pro parte nostra impugnationibus in forma debita Romę a nobis adversus Capnionem legitime exhibitis, in hoc libello inepte prætermisis optimos quosque (id quod factum non oportuit) a via veritatis in

⁹ libellulum] i. e. qui inscriptus 'Defensio nova Ioannis Reuchlin ex urbe Roma allata, idq; paucis abhinc diebus' epistolis trium illustrium virorum ad Hermannum Comitem Nuenarium (Indic. bibliograph. Hutten. p. 28* sq. num. XIII. 3. 4. 5.) adiectus est.

hunc usque diem auctor ipse avertit, capiendo sagittam, sed non ponendo signum quod impeti debebat. Quę ubi facta cognovimus, mox illud nobis incidit horatianum

Parturiunt montes, nasceretur ridiculus mus.

Ceterum ut hęc latius absque contumeliis et convitiis, sapientum more prosequamur,⁵ Ante tres ferme annos oblatę fuerunt pro nostra parte reverendissimo domino Cardinali S. Eusebii obiectiones quedam nostrę contra alemanicum consilium sive oculare speculum Ioannis Reuchlin, quas idem reverendissimus postea nobis retulit, se tradidisse sollicitatoribus partis adversę, quas tamen post longam satis moram (me pluries ad Cardinalem instantius interpellante, ut quemadmodum nostra tradiderat adversarii, ita quoque et eos nobis respondere compelleret) egre atque difficulter, necnon et mendicando illic impetravere. Responsioni itaque illorum, de qua in hoc nostro opusculo mentionem facimus, et quam hic libellulum appellamus, nobis in eadem urbe per Reverendissimum communicatę, mox respondimus et replicavimus, nostrasque (ut sic dicam) reapplicationes iudici honorifice presentavimus, quę etiam nuper in editione libelluli predicti ultima omisſe sunt. Responsionis igitur predictę, seu Reuchlinicę defensionis auctor ille obscurus (nimirum qui nomen et personam suam delitere cum obscuris voluit) mance nimium, et omnino imperfekte opponentis pro parte nostra obiectiones citavit, ut nemo dinoscere posset, contra quid aciem suam instruxisse videretur. Et quia sub tali forma, pluribusque aliis (ut supra dictum est) obiectionibus nostris sive responsionibus, reuchlinicę etiam assertionibus, errores intolerabiles utrobique spirantibus, ex composito pr̄termissis, apud nos in lucem prodūt, propterea ad honorem dumtaxat Iesu Christi et sacrę fidei tuitionem, et ob nullam aliam causam, opusculum hoc novum confecimus, cui meritum Apologie secundę inscripsimus nomen, ut in eo palam conspiciatur, super quo in ecclesia dei contra Capnionem et eius innominatum defensorem belligeretur, et ut optimus quisque intelligat, non invidię sed fidei causam a nobis agi. Primo igitur Capnionis semper pro iudeis premittimus assertionem, eam de verbo ad verbum, et eodem modo quo Romę ab adversariis exhibita est, absolutissime recitantes. Deinde opponentis pro nobis in Capnionem obiectiones subiicimus. Tertio dicti garruli et pr̄tensi defensoris (Ioannis videlicet sine nomine) inermes frivolasque defensiones, quas pr̄stigiationes potius ac nęrias appellarem, nihil eruditiois nihilque prorsus veritatis continentest. Nec mirum. Hic enim triplex ordo Romę prius fuit observatus, quo in his locis minime observato garruli solum unius strophas, ceteris omnibus studiose derelictis (ut apud simplices et talis fallacie ignaros nonnihil pro Capnione actum videretur) imperfekte satis impressas legimus. Hanc ergo imposturam (ut paulo ante tactum est) dolenter Christi gratia attendentes, predictum ordinem ultimo omissum, in hac nostra Apologia repetivimus. Quarto autem loco et ultimo iustas ac bēne meritas Theologi in obscurum illum Reuchlinistam pr̄tensemque defensorem obiurgationes, catholicasque et veras omnino impugnationes adiicimus, ut huiuscemodi et taciti quidem defensoris vaframenta omnifariam lacerarent ac supprimerent. Nec tamen tua modestia, benivole lector, aut quivis alter vir bonus, nobis succenseat, quando hunc pr̄tensem defensorem nunc garrulum, nunc sophistam, modo pr̄stigiatorem, modo infraescatorem et id genus aliis nominibus appellamus. Etenim processus hic noster aperiet, dicta ipsius omnia hęc epitheta et longe maiora expostulasse, presertim cum nullo nomine proprio in puerilitatum illarum editione conspicerimus baptisatum. Hinc arbitratı sumus, a facture sue meritis eum qui latere voluit,⁵⁰

licite posse vocitari. Et ob id quoque potissimum, quoniam ridiculus ille (quisquis fuerit) homo in calce cavillationum suarum sic suam absolvit defensionem, 'Hec, mi Stephane, sint apud te, ne forte bonus ille frater faciat fortasse novos articulos contra hęc'. Quę quidem verba studiose nuper suppressa sunt, 5 non, ut ego deciperer, qui ante duos annos (ut supra dixi) hęc omnia Romę publicata legeram, verum ut simplices et boni fucatis quibusdam rebus ac veluti novis defraudarentur. Si vero adversarii nostri aut illorum complices dicere vellent, predicta in monstroso Reuchlinistę libello Romę exhibito minime contineri, referemus confestim nos ad libellum pro parte eorum Reverendissimo domino Cardinali tunc temporis oblatum. O gloriosum igitur defensorem, qui cum obscurorum virorum deo in antro maledicentie abdito latitante incognitus delitere exceptat, quem certe ob id ipsum ex Obscura reuchlinistarum cohorte esse, suspicari non abs re licebit. O gloriosam etiam defensionem, cui auctor ipse non satis confidit, quinimmo veretur, ne hęresium Inquisitor hereticales inde colligat articulos. O felicem quoque Capnionem, qui eiusmodi sortitus est defensorem, qui (ut reliqui obscuri omnes) semetipsum de periculis suspectum habet articulis. Attamen nonnihil is defensor ex propheticō assecutus est spiritu, dum sibi quod verebatur accidisse quisque visurus est, et quia hoc nonnulli animadverterunt, clausulam illam finalē omissam 20 coniicimus. Ceterum, disciplinate lector, videre mihi videor nonnullos huic operi insultaturos, forsitanque suo calumniandi more dicturos, stylum huius operis (A 6) illatum esse, utpote hominis illitteratissimi, ut nuper audaculus quidam in sua ad generosum comitem epistola a se publicata facere est ausus. Quid ipsi ad hoc dicimus? Adeo inquam multorum proterva phantasia sive cęcitas 25 est tantamque nauseam habent in Christi cibo, ut fecundissimam non dignentur percipere veritatem nisi Ciceroniano verborum nitore tradatur. Quibus certe satis responsum erit, si verbum illud apostoli pro nobis sumpserimus dicentes 'Etsi sermone imperitus sum, non tamen scientia'. Et alio loco 'Veni non in sublimitate sermonis'. Et iterum, 'Loquimur non in doctis humanę sa- 30 pientię verbis, sed in doctrina spiritus'. Veritati enim (quam spiritussanctus nobis expressit) et scripturis sacris, non verborum pompe intendimus. Et quidem sermonis nitor nullum sibi in hoc opere locum vendicare potuit, cum ipse contextus sub propriis verbis interloquentium id non expectet. In primis enim nostri instituti est, ad evadendas captiosorum malivolorumque hominum calu- 35 mnias, propria Capnionis verba fideliter premittere et sub ea solum interpretatione, que per Martinum Groningum, hominem aliqui literatum, sed ornatui non insistentem, stylo simplici Romę, et pro parte adversa iudicialiter est exhibita. Idem quoque de verbis huius defensoris nobis agendum, cuius etiam eloquium stylo alterius longe inferius est. Hac ergo ratione non erat nobis in 40 hoc opere ornatui studendum, qui optime callemus scriptum esse, non in bove simul et asino arandum, nec induendum quempiam vestimento, quod ex lana et lino contextum sit. Si tamen Reuchlinistę illi, de quibus statim in genere locuti sumus, homines fortasse perversi, ad sui Capnionis favorem invehi in nos voluerint, et indignis nos contumelias proscindere, cogitabimus certe, nos 45 non esse meliores apostolis, qui ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni erant habiti pro nomine Iesu (cuius hoc negocium est quod agimus) contumeliam pati etc. Quales enim illi sint, viri boni et sapientes non ignorant. Rident se penumero multi coram aliis, turpissimas Reuchlinistarum invectivas

²² quidam] Huttenus. cf. opp. vol. I. 164. vers. 28. ⁴⁰ in sic 1.

legentes, seorsum tamen et in conspectu bonorum illas cum suis auctoribus velut pestilentiam detestantur. Nec immerito. Nam ad contumelias illi et ad contumia a suis similibus educati, dum monstra et portenta verborum eructant, ne ad unam quidem theologicam questionem nobis in scholis respondere possent. Si autem se posse dixerint, veniant obsecro, et nos semper viva voce ad respondendum pro ecclesia in Christo paratissimos habebunt, nec viva solum voce, sed scriptis etiam, dummodo aliquid in medium produixerint, quod sapientes et boni dignum responsione iudicaverint. Te igitur non moveat, neque a Christi et ecclesie negocio avertant false calumniantium sive obrectatorum maledictiones, preter fucum apparentem, et superbos ausus nihil boni continent. Quapropter ut te paucis absolvam, erit deus iudex inter illos et nos, quod preter convitia (quibus turpiter abundant) causis sese ingesserunt, que nihil ad illos pertinebant, et a quibus liberi, etiam cum honore esse potuissent. Nos tamen pro nostro officio et theologorum more, illorum convitiis respondere dignamur, ne fidei | negotium (ut in epistola precedenti ad reverendum dominum Prepositum Xantensem, virum nunquam satis laudatum, scripsimus) maledicis contentiibus involvatur. Est enim hereticorum et eorum etiam, qui vel hereticales libros vel ipsos tandem hereticos defendere moluntur, ut dum rationibus et ecclesiasticis sententiis nihil possunt, sese convitiis, execrationibus et apparentibus quibusdam cavillis, via etiam facti (si possunt) ultro citroque contueantur. Vale,²⁰ lector piissime, et que in sequenti opusculo tam aperta fronte, et ad honorem domini nostri Iesu Christi, omniumque fidelium salutem, perpaucis dicuntur, boni consulito. Colonię ex conventu nostro Anno .M.cccc.XVIII. in Augusto.

(A 6^b)

[His litigiosis epistolis egregie respondet sequens Francisci Sickingensis expostatio, de qua vide Hutt. opp. I. p. 320. num. CL. et infra p. 446. sq. epistolam 25 Prædicorum ad Leonem X. d. 10. Mai. a. 1520. datam cum Hochstrati ovantis §. 26.]

a ij Ernoderung vnd verkundung : des | Edeln vñ vestn Francisco
vñ Sickingen / zu Eberburg / an vnd wider Provincial prioren
vnd Conuenten Prediger ordens teutscher nation vñ sunder-|
lichen Brüder Jacoben von der hochstraten / auch | prediger or-
dens / von wegen vnd namen / des hochgelehrten vnd weitberühm-
ten hern Johann Neich-lins baider Rechten doctor / seiner er-
langten Greun-tozial halben ic.

Francisci equo insidentis hastamque longam ferentis sequentiumque
lanceariorum peditis duorumque equitum rudis xylographica effigies.

35

a ij Euch den wiedigen / Hochgeler ten / gaistlichen / andechtigen / | herrn Eberhar-
ten / doctor provincial / auch allen andern vettern vnd Brüdern prediger ordens
teutscher Nation / prouincz / sampt ewr in mich bestimpten | sachen / anhangern vnd
verwandten / Thun ich Franciscus von Sickingen zu wissen / Nach dem | euch vnd
gemanlich aller erberkait / baider gaistli-cher vnd wernlicher stendt vnuerporen 40

²² perpaucis] i. e. volumine 24 foliorum in 4°.